BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING O'QUVCHIDA NUTQIY KOMPETENSIYALARNI KOMMUNIKATIVLIK ASOSIDA SHAKLLANTIRISHGA TAYYORGARLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Otamurodova Dilfuza Otamurod qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti o'qituvchisi

dilfuzaotamurodova0602@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola bochlang'ich sinflarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasiga bag'ishlangan. Maqolada kommunikativ kompetensiyaning ta'limdagi ahamiyati, uning bochlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'rganilishi zaruriyati, shuningdek, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga doir samarali metodlar muhokama qilinadi. Maqolada o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar va kelajakda tadqiqotlarni davom ettirish zarurati haqida fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar: 4 K moduli, Kommunikativ kompetensiya, Bochlang'ich ta'lim, Nutqiy faoliyat, O'quvchilarning muloqot ko'nikmalari, Pedagogik yondashuvlar

METHODOLOGY OF STUDENT SPEECH DEVELOPMENT THROUGH DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS

Otamurodova Dilfuza Otamurod's daughter

Teacher of Tashkent University of Applied Sciences

dilfuzaotamurodova0602@gmail.com

Abstract: This article is devoted to the development of communicative competence in primary grades. The article discusses the importance of communicative competence in

education, the need to study it for elementary school students, as well as effective methods of developing communicative competence. The article contains practical recommendations for teachers and the need for further research in the future.

Key words: 4K module, Communicative competence, Primary education, Speech activity, Students' communication skills, Pedagogical approaches.

МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ.

Отамуродова Дильфуза Дочь Отамурода

Преподаватель Ташкентского университета прикладных наук

dilfuzaotamurodova0602@gmail.com

Аннотация: Данная статья посвящена развитию коммуникативной компетентности в начальных классах. В статье рассматривается значение коммуникативной компетентности в образовании, необходимость ее изучения учащимися начальных классов, а также эффективные методы развития коммуникативной компетентности. В статье приведены практические рекомендации для учителей и необходимость дальнейших исследований в будущем.

Ключевые слова: модуль 4К, Коммуникативная компетентность, Начальное образование, Речевая деятельность, Коммуникабельность учащихся, Педагогические подходы.

Dunyo miqyosida boshlang‘ich ta’lim va tarbiyaning innovatsion modellarini ishlab chiqish, amaliyotga joriy etish, o‘qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash, o‘quvchilarning intellektual, nutqiy-estetik va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish bo‘yicha tadqiqotlar alohida ahamiyatga molikdir.

Dunyoda o‘quvchi-yoshlarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ilmiy izlanishlarda o‘quv-tarbiya jarayoni natijaviyligiga alohida e’tibor qaratilib, takomillashtirilgan metodik tizimni ishlab chiqish zarurligiga urg‘u berilmoqda. Ushbu tadqiqotlarda avvalo bo‘lajak pedagoglarning boshlang‘ich sinf o‘quvchilari nutqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga oid metodik va nazariy tayyorgarligini oshirish, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim texnologiyalari asosida takomillashgan metodik tizimni yaratishga oid ilmiy jihatdan asoslangan takliflar, unga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash, o‘quvchilarda nutqiy bayon va fikrlash ko‘nikmalarini hosil qilish, muloqot va o‘z-o‘zini rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishga ustuvor ahamiyat qaratilgan.

4K modeli (Kreativlik, Kritik fikrlash, Kommunikatsiya, Kollaboratsiya) boshlang‘ich ta’limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda zamonaviy usul sifatida o‘zini oqlamoqda. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning bosqichlari va amaliy yondashuvlari batafsil yoritiladi. 4K modeli: Ta’limdagi yangi yondashuv. 4K Tamoyili asosida o‘quvchilarni rivojlantirishning ahmiyati

1. Har tomonlama rivojlanish: 4K tamoyili o‘quvchilarning faqat bitta soha bilan cheklanib qolmasdan, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, muloqot va hamkorlik kabi ko‘plab sohalarda rivojlanishlarini ta'minlaydi. Bu ko‘nikmalar ularni nafaqat ta'lim jarayonida, balki hayotda ham muvaffaqiyatli qilishga yordam beradi. 4K tamoyilining har bir elementi o‘quvchilarni o‘z imkoniyatlarini to‘liq ishga solish uchun zarur bo‘lgan o‘zaro aloqalarni, fikrlarni o‘rganish va masalalarni hal qilish kabi qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

2. Ta'limni amaliyot bilan bog‘lash: Bu tamoyil o‘quvchilarga o‘rgatish jarayonida faqat nazariy bilimlar emas, balki amaliy ko‘nikmalar ham berilishini ta'minlaydi. Misol uchun, o‘quvchilar muammolarni yechishda turli xil fikrlarni jamlash, guruhda ishlash va ularga asoslangan g‘oyalarni birlashtirishni o‘rganadilar. Ularning bu

ko‘nikmalari ular uchun kelajakda yanada muvaffaqiyatli o‘rganish va jamoaviy ishlash uchun zarur bo‘ladi.

3. O‘quvchilarni motivatsiya qilish: Kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash va hamkorlikni o‘rgatish orqali o‘quvchilar o‘zlari qiziqarli bo‘lgan mavzularni o‘rganishda motivatsiya topadilar. Shu bilan birga, kommunikatsiya ko‘nikmalarining rivojlanishi o‘quvchilarga o‘z fikrlarini ifodalashda ishonch hosil qilishga yordam beradi, bu esa ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida 4K model asosida nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish Soft skills ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan chambarchas bog‘liq. Nutqiy kompetensiya esa aynan shunday moslashuvchan ko‘nikmalar tarkibiga kiradi va o‘quvchilarning ijodiy fikrlash, o‘z fikrini aniq va tushunarli ifodalash, muloqotga kirishish va hamkorlikda ishlash qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

4K modeliga asoslangan ta’lim tamoyillari kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayonida moslashuvchan va kasbiy ko‘nikmalarni uyg‘un rivojlantirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Shu asosda ta’lim jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish va o‘quvchilarni zamonaviy ijtimoiy-madaniy va texnologik muhitga moslashishga tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy ta’limda o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini shakllantirish ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish, mantiqiy va kreativ tafakkurini shakllantirish hamda jamiyatda samarali muloqot qilish ko‘nikmalarini egallash uchun zarur hisoblanadi. Bugungi kunda nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda 4K modeli keng qo‘llanilib, u kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik va kommunikatsiya elementlariga asoslangan holda ta’lim jarayoniga tatbiq etilmoqda.

4K modelining samaradorligi uning o‘quvchilarni zamonaviy jamiyat talablariga mos tayyorlashga yo‘naltirilganligi bilan izohlanadi. Xususan, ta’lim jarayonida bu modelni qo‘llash orqali o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirish, muloqotda faollikni oshirish, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini

shakllantirish mumkin. Ushbu kompetensiyalarni samarali rivojlantirish uchun muayyan yondashuvlar va prinsiplar asosida ish olib borish lozim.

1. Kompetensiyaviy yondashuv

Ta’lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv o‘quvchilarning nazariy bilimlarni o‘zlashtirish bilan cheklanmay, ularni real hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyatini shakllantirishga asoslanadi. Nutqiy kompetensiyani rivojlantirish jarayonida bu yondashuv quyidagilarga asoslanadi:

- O‘quvchilarning real muloqot muhitiga mos keluvchi nutqiy mashqlarni bajarishi;
- Turli vaziyatlarda fikr bildirish, bahslashish, izohlash ko‘nikmalarini rivojlantirish;
- Til vositasida tanqidiy va ijodiy fikrlashni shakllantirish.

Ushbu yondashuv orqali o‘quvchilar ta’lim jarayonida faol suhbatdosh bo‘lishlari va kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantirishlari mumkin.

2. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv o‘quvchilarning individual nutqiy rivojlanish xususiyatlarini inobatga olishga asoslanadi. Bu yondashuv orqali o‘quvchilarning:

- Shaxsiy nutqiy imkoniyatlari va qobiliyatlari hisobga olinadi;
- Har bir o‘quvchiga individual yondashish orqali uning qiziqishlariga mos metodlar tanlanadi;
- Mustaqil nutqiy faoliyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoit yaratiladi.

3. Faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv

Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda faqat nazariy bilim berish yetarli bo‘lmay, balki o‘quvchilarni bevosita faoliyatga jalb qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv orqali:

- O‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin ifoda etishga o‘rganadilar;
- Bahs-munozaralar, rolli o‘yinlar va suhbatlar orqali muloqot malakalari shakllanadi;
- Dars jarayonida muloqotga asoslangan vazifalar orqali nutqiy faollik oshiriladi.

Bu yondashuv natijasida o‘quvchilar real hayotiy vaziyatlarga mos ravishda fikrlarini aniq, lo‘nda va tushunarli ifoda etish malakasiga ega bo‘ladilar.

4. Integrativ yondashuv

Nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish faqat ona tili va adabiyot fanlari bilan cheklanib qolmasligi kerak, balki boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda olib borilishi lozim. Masalan:

- Matematika darslarida o‘quvchilar o‘z fikrlarini izohlash orqali mantiqiy nutq rivojlantiriladi;
- Tabiiy fanlar darslarida ilmiy atamalar va tushunchalarni og‘zaki va yozma ravishda izohlash;
- Ijtimoiy fanlar darslarida mavzular bo‘yicha bahs-munozaralar o‘tkazish.

Bunday yondashuv orqali o‘quvchilarning muloqot qobiliyatlari turli fanlar kontekstida ham rivojlanib boradi.

Metodlar va vositalar

1. Innovatsion texnologiyalar: Interfaol taxtalar yordamida muloqotni jonlantirish. Videomateriallar yoki onlayn platformalardan foydalanish.

2. O‘yinlar va mashqlar: “Kim birinchi topadi?” yoki “Bu nima?” kabi topshiriqlar. Guruh o‘yinlari: “Muammolarni hal qilish” yoki “Qiziqarli suhbatlar”.

3. Muloqotga yo‘naltirilgan topshiriqlar: Jamoaviy hikoya tuzish. Bolalarning ijodkorligini namoyon qilish uchun erkin mavzular berish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gulomov, A. (2020). Bochlang‘ich ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya

2. Kamilova, N. (2021). O‘quvchilarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish: nazariy va amaliy yondashuvlar. Tashkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti

3. Gulomova, D. R. (2023). Interaktiv darslar yordamida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish. Toshkent: Umid

4. Tashkent State Pedagogical University (2019). Pedagogik yondashuvlar va metodlar: Teoriya va amaliyot. Toshkent: O‘zbekiston Pedagogika universiteti nashriyoti

5. Shamova, T. (2018). Nutqiy faoliyat va uning ta'limda ahamiyati. Toshkent: Ta'lim

6. E.M. Xudoynazarov “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari mantiqiy fikrlashini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish” (PhD) dissertasiyasi Avtoreferati Termiz – 2022 5-b